МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Кваліфікаційна робота магістра

на тему **СТРУКТУРА І ПОЕТИЧНІ ФУНКЦІЇ АТРИБУТИВНИХ СЛОВОСПОЛУЧЕНЬ В УКРАЇНСЬКІЙ ПОЕЗІЇ КІНЦЯ XX – ПОЧАТКУ XXI СТ.**

Виконала: студентка 2 курсу, групи 8.0358-з/у
спеціальності 035 “Філологія”
освітньої програми “Українська мова та література”
спеціалізації 035.01 “Українська мова та література”
А. А. Калініна

Керівник канд. філол. наук, доц. Л. П. Бойко

Рецензент канд. філол. наук, доц. Н. О. Зубець

Запоріжжя
2020

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет *філологічний*

Кафедра *української мови*

Рівень вищої освіти *магістр*

Спеціальність *035 "Філологія"*

Освітня програма *"Українська мова та література"*

Спеціалізація *035.01"Українська мова та література"*

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри української мови

Р. О. Христіанінова

24 жовтня 2018 року

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ

Калініній Анастасії Андріївні

1. Тема роботи *Структура і поетичні функції атрибутивних словосполучень в українській поезії кінця XX – початку XXI ст.,* керівник роботи *Бойко Лариса Петрівна*, *кандидат філологічних наук, доцент*, затверджені наказом ЗНУ від 24 травня 2019 року № 782-с.
2. Строк подання студентом роботи – 24.12.2019.
3. Вихідні дані до роботи: *Збірки поезії С. Г. Бондаренка, Л. В. Костенко, Г. Чубач, В. Ф. Шовкошитного; наукові праці Т. П. Беценко, І. Р. Вихованця, О. М. Горошкіної, П. С. Дудика, С. Я. Єрмоленко, А. П. Загнітка, В. В. Моренець, Л. С. Островської, З. С. Сікорської, К. Ф. Шульжука та ін.*
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

1. Атрибутивні словосполучення як об'єкт лінгвістичних досліджень.

2. Структура атрибутивних словосполучень, зафіксованих в українській поезії кінця ХХ – початку ХХІ ст.
3. Поетичні функції атрибутивних словосполучень у досліджуваній поезії.

5. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада керівника роботи	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Бойко Л.П., доцент	09.01.2019	09.01.2019
Перший розділ	Бойко Л.П., доцент	12.02.2019	12.02.2019
Другий розділ	Бойко Л.П., доцент	20.05.2019	20.05.2019
Висновки	Бойко Л.П., доцент	11.10.2019	11.10.2019

7. Дата видачі завдання – 11 вересня 2018 року.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх вивчення та аналіз; укладання бібліографії	Вересень – жовтень 2018 р.	Виконано
2	Добір фактичного матеріалу	Вересень – грудень 2018 р.	Виконано
3	Написання вступу	Січень 2019 р.	Виконано
4	Підготовка розділу 1. “Теоретичні засади дослідження атрибутивних словосполучень”	Лютий – квітень 2019 р.	Виконано
5	Написання розділу 2. “Функціювання атрибутивних словосполучень в українській поезії кінця ХХ – початку ХХІ ст.”	Травень – вересень 2019 р.	Виконано
6	Формулювання висновків	Жовтень 2019 р.	Виконано
7	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	Листопад – грудень 2019 р.	Виконано
8	Захист роботи	Січень 2020 р.	

Студент А. А. Калініна

Керівник роботи Л. П. Бойко

Нормоконтроль пройдено.

Нормоконтролер Л. М. Стовбур

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота магістра “Структура і поетичні функції атрибутивних словосполучень в українській поезії кінця ХХ – початку ХХІ ст.” містить 61 сторінку. Для виконання кваліфікаційної робити дібрано 120 атрибутивних словосполучень, опрацьовано 92 наукових джерел.

Об’єктом дослідження слугували атрибутивні словосполучення в українській поезії кінця ХХ – початку ХХІ ст.

Предмет дослідження – структура та поетичні функції атрибутивних словосполучень, виявлених у поезії С. Бондаренка, Л. Костенко, Г. Чубач і В. Шовкошитного.

Мета дослідження полягала у виявленні структурно-семантичних і поетичних властивостей атрибутивних словосполучень в українській поезії кінця ХХ – початку ХХІ століття.

У процесі дослідження виконано такі **завдання**:

1) обґрунтовано теоретичні засади дослідження атрибутивних словосполучень;

2) виявлено склад атрибутивних словосполучень у досліджуваній поезії;

3) проаналізовано структуру атрибутивних словосполучень, зафіксованих в українській поезії кінця ХХ – початку ХХІ ст.;

4) схарактеризовано основні функції атрибутивних словосполучень у поетичному тексті.

Для наукової інтерпретації фактичного матеріалу застосовувалися такі **методи**: суцільної вибірки, описовий (для інвентаризації, класифікації та інтерпретації розгляданих атрибутивних словосполучень), контекстуальний аналіз (для характеристики поетичних функцій атрибутивних словосполучень у конкретному поетичному тексті).

Наукова новизна роботи полягає в тому, що в ній уперше проведено дослідження атрибутивних сполучень як структурних і поетично значущих елементів поетичного тексту. Дослідження здійснювалося з урахуванням того, що атрибутивні словосполучення розрізняються за структурою, взаємозв’язком компонентів, за ступенем реалізації семантичних властивостей.

Сфера застосування результатів дослідження полягає в можливості їх використання у курсі “Сучасної української мови” під час вивчення синтаксису словосполучення, у школах різних типів на уроках української мови при розгляді теми “Словосполучення”, при поглибленому вивченні української мови.

Ключові слова: АТРИБУТ, АТРИБУТИВНІ СЛОВОСПОЛУЧЕННЯ, МЕТАФОРИЗАЦІЯ, ОЗНАЧЕННЯ, ОЗНАЧУВАНЕ, ПОЕТИЧНА ФУНКЦІЯ, СЕМАНТИКА, СТРУКТУРА, СУБСТАНТИВ

ABSTRACT

"Structure and poetic functions of attributive phrases in Ukraian poetry of the end of XX – beginning of XXI centuriess". The qualification work for Master`s degree contain 61 pages. 120 attributive phrases were selected to accomplish the qualificatory, 92 scientific sources were processed.

The research object is attributive phrases in were attributive phrases in Ukrainian poetry of the late XX - early XXI centuries.

The research subject is the structure and poetic functions of attributive phrases which were taken from the poety of S. Bondarenko, L. Kostenko, G. Chubach and V. Shovkoshitny.

The goal of the research is to identify the structural-semantic and poetic properties of attributive phrases in Ukrainian poetry for the chosen period.

The goal of the research covers consideration and fulfilment of the following **research tasks:**

1) the determine the theoretical foundations of the study of attributive phrases;
2) to reveal the composition of attributive phrases in the studied poetry;
3) to analyze the structure of attributive phrases found in Ukrainian poetry of the late XX - early XXI centuries;
4) to characterize the basic functions of attributive phrases in poetic text.

The following methods were used for the scientific interpretation of factual material: continuous sampling, descriptive (for inventorying, classifying and interpreting considered attributive phrases), contextual analysis (for characterizing the poetic functions of attributive phrases in a particular poetic text).

The scientific novelty of the research paper lies in a complex research of the study of attributive phrases as structural and poetically significant elements of a poetic text. The study was carried out taking into account that attributive phrases differ in structure, interconnection of components, in the degree of realization of semantic properties.

The scope of the research results is the possibility of there is the possibility of their use in the course of "Modern Ukrainian language" in the study of syntax of phrase, in schools of different types in the lessons of the Ukrainian language when considering the topic "Word", in-depth study of the Ukrainian language.

Keywords: ATTRIBUTE, ATTRIBUTIVE WORDS, METAPHORIZATION, MEANING, MARKING, POETIC FUNCTION, SEMANTICS, STRUCTURE, SUBSTANCE

ЗМІСТ

ВСТУП 7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ АТРИБУТИВНИХ СЛОВОСПОЛУЧЕНЬ 10
1.1. Атрибутивні словосполучення як об'єкт лінгвістичних досліджень 10
1.2. Структура досліджуваних атрибутивних словосполучень 18
1.3. Функції атрибутивних словосполучень у поетичному тексті 26
РОЗДІЛ 2 ФУНКЦІЮВАННЯ АТРИБУТИВНИХ СЛОВОСПОЛУЧЕНЬ В УКРАЇНСЬКІЙ ПОЕЗІЇ КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТ. 30
2.1. Структура досліджуваних атрибутивних словосполучень 30
2.2. Атрибутивні словосполучення за семантикою означуваного слова в українській поезії кінця ХХ – початку ХХІ ст. 37
2.3. Функції атрибутивних словосполучень в українській поезії кінця ХХ – початку ХХІ ст. 44
ВИСНОВКИ 50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 52

ВСТУП

Наука про мову художньої літератури включає великий перелік праць, присвячених поетиці та стилістиці художнього слова. У всіх цих дослідженнях, так чи інакше, згадуються поетичні функції слова та словосполучення, оскільки естетичні можливості української мови виявляються в поезії найяскравіше.

Розглядаючи значення атрибутивних словосполучень у сучасній українській поезії, К. Д. Глуховцева звертає увагу на те, що саме цей тип словосполучень "формує національне світосприйняття і сприйняття сучасних подій, що дають назву емоційним переживанням людини і її ментальним актам" [32, с. 33]. Це спостереження є особливо цінним, тому що саме атрибутивні словосполучення значною мірою формують "естетичний ідеал" автора.

Дослідження мови художньої літератури представлені трьома основними напрямами. Усі вони так чи інакше пов'язані з працями академіка В. В. Виноградова, який наполягав на потребі вивчення художнього твору в єдності його формальної та змістовної сторін [14]. Перший напрям пов'язаний з дослідженням окремого художнього тексту і виявленням ролі формальних мовних елементів у передаванні ідейно-художнього змісту та створенні певного естетичного ефекту. Саме такий підхід притаманний працям Г. М. Вокальчук [20], Н. В. Гаврилюк [29], Г. А. Губаревої [37] та ін. Метою другого напрямку є дослідження окремих компонентів тексту, їх тематико-стилістичних характеристик, конкретного художнього прийому в тому чи тому творі або групі творів (Т. В. Деркач [39], Л. В. Кравець [58] та ін.). Третій напрям представлений роботами, у яких висвітлено досвід опису ідіостилю письменника. Такий підхід спостерігаємо в дослідженнях К. В. Дюкар [44], Л. Г. Савченко [69], І. В. Цапук та ін. Цілком очевидно, що всі три напрями взаємозумовлені.

Актуальність кваліфікаційної роботи визначається тим, що окремі аспекти дослідження художнього поетичного тексту, зокрема пов'язані з виявленням функцій атрибутивних словосполучень, потребують подальшого

уточнення і розвитку. Дослідження такого роду може не тільки зробити внесок у розвиток теорії й практики аналізу текстів поезії кінця ХХ – початку ХХІ ст., але й з'ясувати взаємозв'язок лінгвістики та літературознавства, тим більше що міждисциплінарним дослідженням на сьогодні приділяється все більше уваги.

Об'єктом дослідження є атрибутивні словосполучення в українській поезії кінця ХХ – початку ХХІ ст.

Предмет дослідження – структура та поетичні функції атрибутивних словосполучень, виявлених у поезії С. Бондаренка, Л. Костенко, Г. Чубач і В. Шовкошитного.

Мета дослідження полягає у виявленні структурно-семантичних і поетичних властивостей атрибутивних словосполучень в українській поезії кінця ХХ – початку ХХІ століття.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі **завдання**:

1) обґрунтувати теоретичні засади дослідження атрибутивних словосполучень;

3) виявити склад атрибутивних словосполучень у досліджуваній поезії;

3) проаналізувати структуру атрибутивних словосполучень, зафіксованих в українській поезії кінця ХХ – початку ХХІ ст. ;

4) схарактеризувати основні функції атрибутивних словосполучень у поетичному тексті.

Для наукової інтерпретації фактичного матеріалу застосовувалися такі **методи**: суцільної вибірки, описовий (для інвентаризації, класифікації та інтерпретації розгляданих атрибутивних словосполучень), контекстуальний аналіз (для характеристики поетичних функцій атрибутивних словосполучень у конкретному поетичному тексті).

Наукова новизна роботи полягає в тому, що в ній уперше проведено дослідження атрибутивних сполучень як структурних і поетично значущих елементів поетичного тексту. Дослідження здійснювалося з урахуванням того, що атрибутивні словосполучення розрізняються за структурою, взаємозв'язком компонентів, за ступенем реалізації семантичних властивостей.

Практичне значення результатів дослідження полягає в можливості їх використання у курсі “Сучасної української мови” під час вивчення синтаксису словосполучення, у школах різних типів на уроках української мови при розгляді теми “Словосполучення”, при поглибленому вивченні української мови.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ АТРИБУТИВНИХ СЛОВОСПОЛУЧЕНЬ

1.1. Атрибутивні словосполучення як об'єкт лінгвістичних досліджень

Атрибутивні словосполучення є особливими синтаксичними конструкціями, які включають залежні один від одного компоненти і будуються на основі взаємозв'язку лексичних значень слів і граматичних форм.

Атрибутивний зв'язок, за визначенням С. І. Дорошенка, "лежить між субстанцією або явищем і властивим цій субстанції ознакам – абсолютним, що характеризують саме цю субстанцію або явище, або відносним, що характеризує відношення цієї субстанції або явища до іншої субстанції або до іншого явища" [41, с. 67].

Атрибут як важливий засіб для вираження атрибутивних відношень має різні аспекти і залежить від властивостей предмета. Як зауважує А. К. Мойсієнко, за допомогою єдності ознаки і предмета створюється нове поняття: "кожен предмет має деякий набір властивостей, що створюють його сутність, і прикметник-визначення служить для експлікації одного з них. Властивість зливається зі своїм носієм, становить з ним нерозривну єдність" [63, с. 105].

О. О. Потебня звертає увагу на різницю між визначальним прикметником і визначальним іменником: "в останньому ознака не прямо приписується відомій субстанції, а за посередництвом іншої субстанції. Іменник, як атрибут, вносить в думку межу своєї колишньої самостійності, яка позначається важливістю неузгодження з визначенням в роді і числі" [68, с. 105]. Атрибутивне словосполучення "прикметник + іменник" позначає предмет шляхом вибору одного з властивостей предмета, позначеного іменником. Наприклад, *високий будинок* – ознака висоти. Автор приходить до

висновку, що значення відношень між категоріями субстанції та ознаки є денотатом мовного атрибутивного значення. Значення предмета і ознаки тісно взаємопов'язані. Як предмет визначається через атрибути, так і властивості, атрибути детермінуються через вказівку на їх носія, тобто на предмет. Відмінною рисою атрибутивних словосполучень є тісний зв'язок між їх складниками, які висловлюють єдине, хоч і розчленоване поняття.

О. В. Барабаш метафорично називає частини атрибутивного сполучення "сіамськими близнюками", що зрослися настільки, що окреме їх існування неможливе, бо це вже будуть окремі частини слова, а частини слова не мають самостійного значення. За спостереженнями вченого, найчастотнішою синтаксичною моделлю, що вживається для вираження атрибутивних відношень, є модель "прикметник + іменник". У будь-якому словосполученні з конкретним ім'ям лексичне значення іменника містить у собі сему, що вказує на можливість або необхідність ознаки, яка реалізується за допомогою залежного компонента – прикметника. Прикметник характеризується загальним категорійним значенням якості, властивості, ознаки. Він включається в сферу позначення предметів або явищ через взаємодію з іменниками, висловлюючи ознаку, наприклад: *гучні голоси, темне небо*[5, с. 118].

О. С. Ахманова виділяє дві групи атрибутивних словосполучень:

1) "обмежувані", де означення обмежує значення (сюди належать більшість складених термінів; під "терміном" тут розуміємо не тільки спеціальне словосполучення, а загалом будь-яку складену назву);

2) "описові", у яких означення не обмежує значення, а повідомляє про нього щось додаткове [2, с. 409].

О. О. Селіванова для конструкцій "прикметник+іменник" дає особливу назву: атрибутивно-субстантивні комплекси. Відмінною рисою цих словосполучень є те, що вони виступають як "проміжні на лінгвістичному рівні одиниці, що знаходяться між повністю вільними і стійкими поєднаннями" [70, с. 349]. Для розуміння цих атрибутивних сполучень необхідне уявлення про їх когнітивний статус.

Як зазначає дослідниця, атрибутивне словосполучення виникає під час семантичної та граматичної взаємодії іменників:

1) з прикметниками: *красива дівчина, ведмежий барліг, корисна робота, активна участь*;

2) з узгодженими займенниками: *моя книга, наша дитина, якийсь предмет, кожна людина*;

3) з порядковими числівниками: *перший похід, шостий будинок, тридцятий тур*;

4) з повними формами дієприкметників: *любляча жінка, зелені поля, приготований обід, вирішена задача* [70, с. 352].

Особливість цих словосполучень полягає в тому, що їх атрибутивність "спирається на загальне лексичне значення іменника – на його предметність (предмету природно мати ознаки, що його визначають) і на загальне лексичне значення поєднаних з ним частин мови, здатних позначати ці ознаки" [70, с. 352].

Однак атрибутивні відношення можуть виникати і при поєднанні іменників з іншими частинами мови, наприклад з прийменниковими та безприйменниковими формами іменників: *лист з Миколаєва, звичка з дитинства, штани в смужку, людина з рушницею, варення на патоці*; з прислівниками: *їзда мілким кроком, шашлик по-кавказьки*; з інфінітивом: *бажання вчитися, необхідність відпочити, можливість виїхати*.

Словосполучення, що має у своєму складі два компоненти, як механізм експресивності використовує розташування слів, про що зазначає А. С. Волобуєва. Щодо атрибутивної конструкції "прикметник + іменник" автор робить такий висновок: "... в атрибутивних словосполученнях більш сильний наголос припадає на іменник: *білі лілії, на зелених травах, слабке світло, нерухомі дерева, на правому боці, довгий вечір* і т.п." [23, с.135]. Для експресивної мови характерна інверсія: "Якщо члени конструкції піддаються інверсії, тобто міняються місцями, то член, що несе на собі більш сильний наголос, забирає його з собою. Тоді більш сильний наголос виявляється на

початку конструкції, а більш слабкий – в кінці" [23, с. 135]. Наприклад, *осінь золота, день чорний*.

Іменники у складі атрибутивних сполучень стали предметом дослідження комунікативної граматики. Л. П. Попова зауважує, що "атрибутивні сполучення, у яких і прикметник, і іменник позначають однорідні ознаки, характеризуються зворотністю, заснованою на еквівалентному семантичному відношенні між членами поєднання (на відміну від формальної залежності прикметника від іменника), напр., *серед шумного балу – серед бального шуму*. Вибір того, назва якої якості (стану) оформлюється як іменник, а якого – як прикметник, визначається контекстом і комунікативною установкою мовця" [67, с. 16].

Що стосується темпоральних і просторових прикметників з предметними іменниками і з іменами спостережуваного природного процесу або стану, то вони темпорально й просторово локалізують не референт іменника, а положення спостерігача в часі й просторі: *Два вершники скачуть у вечірньому бруді*.

О. Г. Радько розглядає вживання атрибутивних конструкцій у стилістичному аспекті: "семіотичний механізм виділення ... реалізується як стилістична, тобто додаткова до основної (комунікативно-мовної) актуалізація тих чи тих, лексичних, елементів змісту (семантики) цих конструкцій" [69, с. 112]. Автор приходить до висновку, що стилістично акцентована атрибутивна конструкція становить структурну ланку фрази, що має більшу смислову повноту та глибину порівняно зі стилістично нейтральною атрибутивною конструкцією того ж лексико-граматичного наповнення. Варто зазначити, що атрибутивні словосполучення, представлені моделлю "прикметник+іменник", особливо тяжіють до стійкості й відтворюваності.

У свою чергу, В. В. Виноградов під словосполученням розумів "граматичну єдність, утворену за допомогою поєднання двох або більшої кількості повнозначних слів, що належать до головних частин мови і

службових для позначення якогось єдиного, але розчленованого поняття” [14, с. 45].

У результаті утворення атрибутивного словосполучення залежний компонент вказує на ознаку, якість предмета і відповідає в більшості випадків на питання “який?”, “чий?”. Комплективний зв’язок виділяється в таких словосполученнях, де головне слово є інформативно недостатнім і вимагає пояснень залежним компонентом. Головне слово зазвичай займенник, числівник, інформативно недостатнє дієслово, наприклад: *кілька людей, двоє друзів, ставати сумним*. Третій тип зв’язку – предикативний – ніколи не утворює словосполучення, а лише зв’язок між підметом та присудком [17, с. 108–109].

Основними компонентами атрибутивного словосполучення є атрибут і субстанція. На думку В. В. Максимчук, “неможливо говорити про субстанцію без уявлення про її атрибут” [61, с. 124].

Унаслідок високої частотності моделі “прикметник + іменник” слід при її аналізі виходити з поділу на класи як прикметників, так і іменників: для кожного з цих класів характерні свої особливості взаємодії компонентів атрибутивних комплексів. При цьому для різних типів компонентів атрибутивних словосполучень спаяність компонентів має свої особливості.

Суб’єктивний і об’єктивний компоненти оцінного значення в мові представляють діалектичну єдність із досить складними й мінливими співвідношеннями в межах кожного ряду мовних одиниць. Зв’язок дескриптивного і власне оцінного (“емотивного”) сенсу в значеннях слів найбільш очевидно виявляється в системі прикметників, для яких основною є ознакова семантика.

А. Вежбицька виділяє функції прикметника в поєднанні з іменником на рівні словосполучення, речення та тексту. Дослідниця виокремлює дві основні функції прикметника: денотативну і кваліфікативну (оцінну в широкому сенсі). Якісні прикметники можуть виконувати і ту, й іншу функцію та виступати в обох структурах: у денотативній, яка позначає стан речей у

реальній дійсності, і в кваліфікативній, яка пов’язана з прагматикою мови і висловлює оцінку мовцем денотативної ситуації [13, с. 200].

Як було зазначено, поєднання прикметника та іменника є найбільш типовим випадком атрибутивного зв’язку. Прикметники можуть виконувати функцію означення, наприклад: *підозріла жінка*; при поєднанні зі зв’язковими дієсловами прикметники виконують функцію предикативу (іменна частина складеного іменного присудка), наприклад: *жінка була дуже підозріла*.

Зазвичай конструкції з атрибутивним і предикативним функціюванням прикметників легко піддаються взаємним трансформаціям. Однак існують прикметники, які використовуються в реченні тільки атрибутивно, наприклад: *жива музика, щоденна газета* і т.д. Також існують прикметники, які використовуються в реченні тільки предикативно (прикметники, що позначають в основному стан і відносини), наприклад: *вражений юнак*. Крім того, предикативне та атрибутивне використання може розмежовувати омонімічний прикметник або лексико-семантичні варіанти одного прикметника, наприклад: *хворобливі симптоми – хвороблива уява*.

Крім моделі “прикметник + іменник” (П+І), існують різні форми вираження атрибутивних відношень. У функції означення (атрибута) виступають чотири основні класи слів. Це:

1) дієприкметники як віддієслівні прикметники: *поламаний стілець*;

2) займенники (напр., присвійні): *моя сукня*;

3) числівники: *другий поверх, двогодинний потяг*;

4) іменники: *сік лимона, сорочка в клітинку*.

Також позицію атрибута часто займають:

1. Прислівники або їх групи: прості, які не можна розкласти на складники (*тут, зараз*), похідні, що утворюються за допомогою суфіксів (*швиденько, тижневий*), складні, що утворюються шляхом словоскладання (з*середини, щохвилинно*), і складені, які складаються із службового слова і головного і об’єднані єдиним значенням (*вперше, одразу ж, внутрішньовенно*).

2. Іменники з додатками (*дівчина з білосніжним волоссям, клітка з птахами*) [13, с. 207].

Також існують субстантивні атрибутивні словосполучення, де означенням однієї субстанції виступає інша. Поширення іменника – головного компонента словосполучення – іменниками в родовому відмінку і в непрямих відмінках з різними додатками є продуктивним способом синтаксичного поєднання слів для вираження синтаксичних відношень в українській мові, наприклад: *хлопчикове обличчя, батькова книга, Івасикова іграшка*.

Поєднання двох іменників, що утворюють підрядні групи, є особливістю сучасної української мови. У безприйменниковій синтаксичній побудові атрибутивного типу з двох іменників тільки друге слово-компонент прямо пов’язане з позначуваним предметом або явищем, що безпосередньо стосується його, перший же компонент поєднання завжди висловлює ту чи ту ознаку відповідного предмета або явища.

Також існують ускладнені атрибутивні словосполучення, що утворюють ланцюжок або навіть ціле речення, здатне вступити в поєднання з наступним опорним іменником і виконувати щодо нього функцію препозитивного означення. Включення більш ніж одного атрибута реалізується в структурі шляхом нанизування цих атрибутів, що стоять в одному ланцюжку в препозиції до визначеного слова. У таких словосполученнях виявляються тільки атрибутивні відношення [22, с. 159–162]. Наприклад: *тактична ядерна зброя, мамина золота весільна обручка*.

Ще один спосіб ускладнення атрибутивного зв’язку здійснюється за допомогою словосполучень, у складі яких є віддієслівні слова (неособові форми дієслова, віддієслівні іменники або прикметники), які співвідносяться з предикатом, що дає змогу говорити про наявність у них імпліцитних синтаксичних відношень, наприклад: *рудники з видобутку солі, заводи з розведення риби, комітет з регулювання банківських кредитів*.

А. С. Волобуєва виділяє атрибутивні і субстантивні словосполучення “іменник + іменник”, і приходить до висновку, що в атрибутивних

словосполученнях більш сильний наголос падає на іменник: *білі лілії, слабке світло* і т.д., а в субстантивних словосполученнях “більш сильний наголос несе на собі залежна прийменниково-відмінкова словоформа: *приклад рушниці, загін для худоби, купа листя, уздовж берега річки*” [66, с. 62].

Лінгвокогнітивний підхід до дослідження атрибутивних словосполучень, який склався в другій половині 1970-х років і становить собою дослідження “процесів, пов’язаних з отриманням, обробкою, зберіганням і використанням, організацією і накопиченням структур знання, а також з формуванням цих структур у мозку людини” [66, с. 62].

Деякі з цих поєднань зберігаються в індивідуальній і колективній, мовній свідомості в цілісному вигляді і тому тільки в єдності прикметника та іменника можлива правильна інтерпретація створюваного і відтвореного образу (константи – рідна земля, громадянське суспільство, харизматична особистість; прецедентні імена – чарівна паличка, бридке каченя, жива вода, золота рибка; прецедентні заголовки – “Золотий ключик”, “Червона шапочка”).

Розгляд атрибутивних конструкцій, які є предметом цього дослідження, можна кваліфікувати за двома ознаками:

- характером атрибутивної частини (прикметник або родовий відмінок іменника без прийменника);
- кількісний склад (двочленні або багаточленні конструкції).

Отже, атрибутивні словосполучення можуть бути простими і складними комбінованими, що є поєднанням перших і других. Ступінь спаяності компонентів словосполучення має значення тільки в зв’язку з його спеціальним положенням в конкретному поетичному тексті. Сполучення іменників з прикметниками як становлять собою одну з найпродуктивніших атрибутивних конструкцій в сучасній українській поезії.

1.2. Структура досліджуваних атрибутивних словосполучень

Сучасні лінгвістичні дослідження в царині семантики позначені багатоаспектним аналізом мовних одиниць, за яким семантичні параметри словосполучень учені вивчають у найтіснішому зв'язку з функційно-граматичними й функційно-інформативними параметрами (І. І. Вихованець, К. Г. Городенська, Н. В. Гуйванюк, О. Д. Пономарів та ін.). Висновки мовознавців про те, що "синтаксис є семантичним, тобто його категорії та елементи співвідносяться певним чином із зовнішніми об'єктами, а семантика – синтаксична, тобто відображає відношення між словами-позначеннями" [17, с. 224] спонукає досліджувати репрезентації синтагматичних відношень у семантиці граматичних одиниць. Актуальність подібних наукових розвідок зумовлена тим, що в художньому тексті мовні засоби не тільки відбивають реальну дійсність, а й служать формою художніх образів.

Аналіз семантики синтаксичних відношень між словами є одним із ключових аспектів учення про словосполучення. Ця проблема неодноразово досліджувалася лінгвістами – Л. Теньєром [77], Л. С. Островською [66], Н. С. Валгіною [12], І. Р. Вихованцем [16], К. Ф. Шульжуком [87] та ін. Однак у сучасних наукових студіях із синтаксису єдиного підходу щодо визначення типів словосполучень за семантико-синтаксичними відношеннями до цього часу немає. Крім того, недостатньо праць, присвячених вивченню атрибутивних та суб'єктних відношень у межах цих синтаксичних одиниць.

Словосполучення не є цілісною одиницею мовної комунікації, адже для його структури не характерні й не типові особливі "суб'єктивно-об'єктивні" синтаксичні категорії (особи, часу чи модальності), які зумовлюють відносну завершеність думки в мовленні [63, с. 235]. Тільки у складі речення словосполучення входить у систему комунікативних засобів мови.

Поза реченням словосполучення, як і слова, належать до сфери номінативних мовних засобів позначення предметів, явищ, процесів тощо [63, с. 237]. Однак саме у правилах поєднання слів, у закономірностях формування

різних видів та типів словосполучень яскраво виявляється національна специфіка мови, адже словосполучення організовується навколо одного значущого слова, яке виступає стрижнем словосполучення, зумовлюючи його формальну та смислову структуру [63, с. 237]. Так словосполучення стає предметом дослідження з огляду на свою конотативну наповненість, соціолінгвістичну зумовленість, роль у процесі вираження ставлення автора до персонажів та подій на рівні художнього твору.

Між компонентами словосполучення існують певні семантико-синтаксичні відношення, які різняться в сурядних і підрядних словосполученнях. Семантико-синтаксичні відношення – ті, що відображають стосунки предметів і явищ дійсності, вказують на значеннєві стосунки поєднаних певним синтаксичним зв'язком синтаксичних одиниць [17, с. 27].

Постійний розвиток мови спричиняє появу різних підходів до тлумачення семантико-синтаксичних відношень.

Мовознавці І. Р. Вихованець [17], К. Ф. Шульжук [87] виділяють атрибутивні, субстанціальні й адвербіальні відношення. Такий підхід, на наш погляд, носить узагальнений характер. Значно глибшою є класифікація Н. С. Валгіної, у якій виокремлено п'ять типів словосполучень за семантико-синтаксичними відношеннями (за характером смислових відношень між компонентами словосполучення): атрибутивні; об'єктні; суб'єктні; обставинні; комплетивні [12, с. 223]. Серед них найбільш поширеними є атрибутивні відношення між компонентами словосполучення, які науковці визначають в обох зазначених підходах. Суть атрибутивних відношень варто пояснити через визначення поняття атрибута.

У філософії поняття атрибут (лат. attribuo – надаю, наділяю) розглядається як невіддільна ознака предмета, без якої він не може ні існувати, ні мислитися. "Великий тлумачний словник української мови" засвідчує, що атрибут – це 1) необхідна, невід'ємна властивість об'єкта; 2) необхідна, постійна ознака. У лінгвістичних словниках поняття "атрибут" подається як синонім до поняття "означення", тобто розглядається як другорядний член

речення, який відноситься в реченні до іменника або субстантивованого слова і виражає ознаку, якість чи властивість предмета [2, с. 164].

І. Р. Вихованець, аналізуючи семантико-синтаксичні відношення між компонентами словосполучення, відзначає, що атрибутивні відношення типові для іменникових словосполучень. У реченні залежне слово з цією семантикою виступає атрибутивною синтаксемою (семантико-синтаксична функція) і другорядним прислівним членом речення (формально-синтаксична функція) [15, с. 207–208].

Під іншим кутом зору характеризує атрибутивні відношення між компонентами словосполучення І. К. Білодід, називаючи атрибутивними такі словосполучення, у яких залежний член поєднується з головним як формальний виразник атрибута з субстантивним виразником його носія. При цьому головні компоненти виражаються іменниками чи іншими субстантивними словоформами, які синтаксично допускають при собі залежне слово, що відповідає на запитання який?, чий?, котрий?, скільки?, а залежні члени – різними частинами мови, що відповідають на будь-яке з таких запитань, залежно від конкретної семантики головного члена й цілого словосполучення.

К. Ф. Шульжук доводить, що у словосполученнях з атрибутивними відношеннями головне слово називає предмет, а залежне – його ознаку. Залежним компонентом є передусім прикметник, займенник, дієприкметник, а також іменник у непрямому відмінку, інфінітив, прислівник [87, с. 41].

Особливої уваги заслуговують міркування сучасних дослідників П. С. Дудика та Л. В. Прокопчук, які так визначають атрибутивні відношення: “це такий тип відношень семантико-граматичної залежності, за якого предмет (опредметнена дія, стан) характеризується за певною зовнішньою чи внутрішньою якістю, властивістю, належністю або визначається за просторовою, часовою ознакою, вказівкою на спосіб дії, причину тощо” [43, с. 53].

Атрибутивні відношення формуються на основі значень двох типів: значення предметності головного слова і значення ознаки залежного слова.

Лінгвісти виділяють два типи атрибутивних відношень: власне атрибутивні, означальні і обставинно-означальні, у яких на атрибутивне значення (який?) нашаровується обставинне [43, с. 54].

Структурний підхід, застосований до аналізу словосполучень, у першу чергу передбачає вивчення таких базових схем їх утворення, як “ад’єктив + іменник”, “іменник + іменник”, “займенник + іменник”. У межах когнітивної граматики наголошується на нерозривності зв’язку між семантикою мовних одиниць та їх граматичною формою. Саме тому в базових структурах утворення словосполучень закріплені когнітивні сценарії існування мовної спільноти. Атрибутивний зв’язок (“ад’єктив + іменник”) як вид синтаксичного зв’язку виражає вищий ступінь спаяності між окремими елементами словосполучення. Для цього типу зв’язку характерним є те, що він утворює такі поєднання, які виступають як цілісні одиниці, комплекси, включені в речення у зібраному, готовому вигляді. Поєднання типу “прикметник + іменник” є найбільш типовим випадком атрибутивного зв’язку в художніх творах, адже у ньому найбільш повно розкриваються кваліфікативні відношення між окремими елементами словосполучення [47, с. 399].

У межах структури “займенник + іменник” семантика словосполучень визначається розподілом на дві основні групи з огляду на їхні функції: 1) обмежувальні, у межах яких визначення обмежує, звужує значення позначуваного; 2) описові, у яких означення не обмежує позначуване, а повідомляє про нього щось додаткове. Різновидом описових словосполучень є образні позначення з переносним, метафоричним використанням слів, що входять у задане словосполучення [47, с. 399]. Саме на рівні таких словосполучень знаходять відображення особливості індивідуального стилю автора.

У синтаксисі простого речення атрибути (лат. attributum – додане, приєднане) традиційно розглядають як означальні поширювачі, що характеризуються такими ознаками:

1) не входять до структурної схеми речення;

2) зазвичай виражені прикметником та іншими узгоджуваними словами;

3) спосіб зв’язку – у типових виявах – узгодження “за плинними” категоріями числа і відмінка;

4) стоять перед означуваним словом;

5) означуване слово – іменник (займенник);

6) означають конкретизувальну ознаку предмета;

7) можуть входити як до складу теми або реми, так і до складу комплексної теми чи реми. В узагальненій ознаці предмета, відзначає І. Р. Вихованець, об’єднано частковіші значення [19, с. 196].

У присубстантивній із формально-семантичного боку й атрибутивній (наближеній до семантико-синтаксичної) позиціях використовуються різні морфологічні варіанти атрибутивної семантики, зокрема прикметники, дієприкметники як основні варіанти і прийменниково-відмінкові форми іменника.

Атрибутивна конструкція практично завжди є головною художньою фігурою, за допомогою якої формуються образи твору. Це найбільш поширений тип словосполучень у структурі тексту, а тому атрибутивні сполуки використовуються для точного опису різних об’єктів і явищ дійсності, а також за потреби для надання їм соціальної оцінки або художнього опису. Саме прикметник із його широкими асоціативними зв’язками та функційною полісемією надає атрибутивній конструкції особливого звучання як поняттєво-змістового, так і образно-естетичного плану.

Ад’єктив як елемент художнього контексту, входячи у відповідне словосполучення, не тільки максимально виявляє свою семантику й експресивність, а й упливає на формування нової картини світу, характерної для письменника, сприяє виявленню глибинної сутності створюваних ним образів. Завдяки прикметнику словосполучення набуває назви атрибутивного. Уживаючись при іменнику й утворюючи атрибутивне словосполучення, прикметник, хоч і має статус залежного слова, відіграє важливу смислову й стилістичну роль: він звужує значення іменника виділенням однієї властивості

предмета, утворюючи нове значення, і разом з тим реалізує художній задум автора. Не є винятком у цьому сенсі й атрибутивні конструкції з прикметниками розміру, які віддавна широко використовувалися майстрами художнього слова.

У творах письменника будь-якої епохи параметричні прикметники виступають одним із елементів його стилю та світосприймання. Поряд із зоровою інформацією ці лексеми можуть створювати в контексті художнього твору яскраві глибокозмістовні образи, вказувати не тільки на фізичні властивості об'єкта, але у творах набувати низки конотативних значень, оскільки мають великий потенціал різноманітних контекстуальних реалізацій при збереженні загального сигніфікативного значення [19, с. 215]. Прикметники розміру стають засобами вираження емоційної ознаки, тобто суб'єктивно забарвленими індивідуальними образами предметів, явищ, думок, почуттів.

Атрибутивна конструкція в системі художнього цілого здатна нести деякий заряд експресивності. Такі словосполучення більше, ніж інші мовленнєві фігури, висвітлюють особливості мови письменника, їх визначальні компоненти, тобто ад'єктиви, що дають предметам і явищам якісь характеристики, глибино пов'язані з особистими переживаннями митця, з культурним життям народу та його ідеалами, зі ставленням письменника до соціального устрою держави і до подій, що відбуваються у країні, тощо [19, с. 216]. Зазначена обставина зумовлена тим, що кожний факт, якщо він є значущим для митця, проходить крізь його свідомість і оцінюється ним, а відтак наділяється певними ознаковими параметрами, що є наслідком фактичного й емоційного сприйняття письменником цього факту, навіть якщо він не усвідомлює цілеспрямованості і суб'єктивності власних оцінок – позитивних чи негативних.

У структурі атрибутивної конструкції особливу роль відіграє внутрішня семантична деривація ад'єктива, оскільки така деривація ніби входить у резонанс з аналогічною деривацією субстантива. Є. Вольф вважає, що "якісні

прикметники являють собою окремий випадок класичного предиката, оскільки в їх семантичній структурі вже містяться “намітки” семантико-функційних ролей іменників, з якими вони сполучуються”. Такої ж думки дотримуються й інші сучасні вчені, підкреслюючи, що в словосполученні “прикметник + іменник” наявне взаємне семантичне тяжіння компонентів словосполучення. Письменник знаходить і акцентує спільну функційну сему в прикметника й іменника, здавалося б, далеких один від одного не лише в лексико-семантичному плані, але й за сферою вживання. Власне лексична мовотворчість, при всій її важливості й лінгвістичній значущості, потенційно обмежена певними поетичними традиціями й вимогами норми. Тому творення нових ад’єктивів не може бути масовим, кількісно відчутним явищем загалом і скільки-небудь регулярною лінгвістичною діяльністю окремого письменника зокрема. Інша річ – конструкційна мовотворчість, коли письменник комбінує різні слова в межах однієї конструкції і створює змістовно, а отже, й семантично неоднозначні, “відкриті” образи, для яких не лише припустиме, а й вмотивоване суб’єктивне сприйняття, домислювання та нестандартне відтворювання. Уводячи в мовленнєву тканину художнього твору новий епітет чи поєднуючи в єдине ціле формально не сполучувані слова й поняття, митець не лише визначає і вводить у процес комунікації нові лінгвістичні структури, але й запрошує читача по-новому подивитись на реалії, що його оточують, по-іншому осмислити суть багатьох предметів і явищ, розкрити раніше не відомі йому причинно-наслідкові відношення [40, с. 114].

На сьогодні актуальним є питання самої атрибутивності, оскільки це поняття також і семантичне. Свого часу ще академік О. Шахматов розглядав синтаксичні атрибутивні відношення в межах класифікації членів пропозиції як означення. Ці погляди російського мовознавця тепер реанімуються і часто стають предметом дискусій у різного роду сучасних публікаціях із синтаксису словосполучення.

Складність кваліфікації атрибутивних словосполучень полягає в тому, що їх моделі досить різноманітні, і часто поняття атрибутивності зводиться лише

до означальності [40, с. 115]. Вітчизняні й російські синтаксисти, що наполягають на іншій позиції атрибутивності, не закріплюють атрибутивні відношення тільки за означеннями, а приписують їх і іншим членам речення. У результаті виникають терміни на кшталт “атрибутивний додаток” [40, с. 115].

Найсучасніші дослідження в психолінгвістиці та когнітивістиці продукували новий погляд на теорію сполучуваності іменників з прикметниками в тому сенсі, що звернули увагу на людину як носія мови й культури, у чиїй свідомості живе, за О. М. Пешковським, “стійка форма словосполучення”. Серед робіт цього напряму найбільш значимі дослідження А. Н. Брудного, Т. М. Дридзе, А. А. Залевської, І. І. Ковтунова, Г. С. Щура, які виділяють атрибутивні й субстантивні словосполучення, кваліфікуючи перші конструкції типу “прикметник + іменник”, а інші розглядають за формулою “іменник + іменник”, і роблять висновок, що в атрибутивних словосполученнях більш сильний семантико-логічний і смисловий наголос припадає саме на іменник: *білі лілеї, на зелених травах, слабке світло* і т.д.

Згідно з іншим сучасним підходом до розгляду словосполучень, у тому числі й атрибутивних, − комунікативного, запропонованого дослідницею М. Ю. Сидоровою, “прикметник, який пояснює іменник будь-якого категорійно-семантичного типу, може виявляти ознаку іншого носія, названого в реченні, ніж створювати складну взаємодію двох значень іменників і прикметника, що й збагачує смислову структуру тексту” [71, с. 321].

Центр класу атрибутивних словосполучень становлять словосполучення у вузькому розумінні. Згідно з таким розумінням словосполучення − це синтаксична одиниця-конструкція, що утворюється в типових випадках поєднанням двох повнозначних слів на основі підрядного зв’язку та відповідних семантико-синтаксичних відношень і структурна схема якої закріпилася в мовній системі. У синтаксичній системі української мови закріпилися типові зразки атрибутивних словосполучень, де опорним компонентом виступає іменник конкретного значення, а залежним компонентом – прикметник [71, с. 28]. Під атрибутивним словосполученням, як

правило, розуміють узгоджене означення, тобто за морфологічним вираженням – прикметникове, зрідка дієприкметникове [71, с. 158].

1.3. Функції атрибутивних словосполучень у поетичному тексті

Одним із актуальних напрямів сучасного мовознавства є функційно-системний підхід до вивчення мовних елементів. У зв'язку з цим заслуговує на увагу розгляд функціювання одного з видів синтаксичного поєднання слів – атрибутивних словосполучень, оскільки вони, за словами І. Р. Вихованця, втілюють найтиповіші відношення, закріплені в мовній системі [17, с. 193]. Атрибутивна конструкція практично завжди є головною поетичною фігурою, за допомогою якої формуються образи художнього твору. Будучи найбільш поширеним типом словосполучень у структурі тексту, атрибутивні сполуки використовуються для точного опису різних об'єктів і явищ дійсності, а також за потреби для надання їм соціальної оцінки або художнього змалювання. Саме прикметник з його могутніми асоціативними зв'язками та функційною полісемією надає атрибутивній конструкції особливого звучання як поняттєво-змістового, так і образно-естетичного плану. Ад'єктив як елемент поетичного контексту, входячи у відповідне словосполучення, не тільки максимально виявляє свою семантику і експресивність, а й впливає на формування нової картини світу, характерної саме для цього поета, сприяє виявленню глибинної сутності створюваних ним образів. Завдяки прикметникові словосполучення набуває назви атрибутивного. Уживаючись при іменникові й творячи атрибутивне словосполучення, прикметник, хоч і має статус залежного слова, відіграє важливу смислову і стилістичну роль: він звужує значення іменника виділенням однієї властивості предмета, утворюючи нове значення, і разом з тим реалізує художній задум автора. Не є винятком у цьому сенсі й атрибутивні конструкції з прикметниками розміру, які віддавна широко використовувалися майстрами художнього слова. У творах письменника будь-якої епохи параметричні прикметники виступають одним із елементів його стилю та

світосприймання. Поряд із зоровою інформацією ці лексеми можуть створювати в контексті художнього твору яскраві глибокозмістовні образи, вказувати не тільки на фізичні властивості об'єкта, але в тексті поезії набувати низки конотативних значень, оскільки мають великий потенціал різноманітних контекстуальних реалізацій при збереженні загального сигніфікативного значення. Прикметники розміру стають засобами вираження емоційної ознаки, тобто суб'єктивно забарвленими індивідуальними образами предметів, явищ, думок, почуттів.

У роботах О. М. Вольф йдеться про функції прикметника в поєднанні з іменником на рівні словосполучення, речення та тексту. Дослідниця виділила дві основні функції прикметника: денотативну і кваліфікативну (оцінну в широкому сенсі). Якісні прикметники можуть виконувати і ту, і іншу функцію й виступати в обох структурах: у денотативній, яка позначає стан речей у реальній дійсності, і в кваліфікативній, яка пов'язана з прагматикою мови.

Як було зазначено, поєднання прикметника та іменника є найбільш типовим випадком атрибутивної зв'язку. Прикметники можуть виконувати функцію означення (або в препозиції до іменника, або в постпозиції, якщо у них є залежні слова, наприклад: *підозріла жінка, жінка, яка підозрює свого чоловіка*; при поєднанні зі зв'язковими дієсловами прикметники виконують функцію предикативу (іменної частини складеного іменного присудка), наприклад: *ця жінка дуже підозріло ставилася до свого чоловіка*.

Зазвичай конструкції з атрибутивним і предикативним функціюванням прикметників легко піддаються взаємним трансформаціям. Однак існують прикметники, які використовуються в реченні тільки атрибутивно, наприклад: *спільне підприємство, самотній вовк, жива музика, щоденний журнал* і т.д. Також існують прикметники, які використовуються в реченні тільки предикативно (прикметники, що позначають в основному стан). Крім того, предикативне та атрибутивне використання може розмежовувати омонімічні прикметники або лексико-семантичні варіанти одного прикметника.

Крім моделі “прикметник + іменник”, існують різні форми вираження атрибутивних відношень. У функції означення (атрибута) виступають чотири основні класи слів. Також є субстантивні атрибутивні словосполучення, які надзвичайно цікаві для дослідження. Тут як означення однієї субстанції виступає інша. Поширення іменника – головного компонента словосполучення – іменниками в родовому відмінку і в непрямих відмінках є продуктивний спосіб синтаксичного поєднання слів для вираження визначальних відношень.

На думку В. В. Бурлакової, особливий інтерес дослідників викликає аналіз семантичних відношень, що виникають між елементами підрядної групи складу атрибутивних словосполучень.

1) відношення частини та цілого;

2) місце розташування;

3) матеріал;

4) темпоральні відношення;

5) призначення;

6) характеристика;

7) належність;

8) джерело та ін.

Також існують ускладнені атрибутивні словосполучення. Іменник або кілька іменників, що утворюють ланцюжок або навіть ціле речення, здатне вступити в поєднання з наступним опорним іменником і виконувати щодо нього функцію препозитивного означення.

Включення більш ніж одного атрибута реалізується у структурі шляхом нанизування цих атрибутів, що стоять в одному ланцюжку в препозиції до означуваного слова. У таких словосполученнях виявляються тільки атрибутивні відношення.

Отже, на підставі зазначеного вище можна зробити такий висновок:

1. Під атрибутивним словосполученням традиційно розуміється непредикативна синтагма, що складається з означення та означуваного слова. У

плані змісту атрибутивне словосполучення позначає предмет, якому приписується певна якість або властивість.

2. Атрибутивні словосполучення, як особливий тип словосполучень, неоднорідні за своїм складом. У семантико-синтаксичному плані вони можуть бути представлені цілим спектром різноманітних структур.

РОЗДІЛ 2
ФУНКЦІЮВАННЯ АТРИБУТИВНИХ СЛОВОСПОЛУЧЕНЬ В УКРАЇНСЬКІЙ ПОЕЗІЇ КІНЦЯ XX – ПОЧАТКУ XXI СТ.

2.1. Структура досліджуваних атрибутивних словосполучень

Вибір атрибута й відповідної конструкції, що формується за його допомогою, зумовлений головним чином тим, що словосполучення "іменник + прикметник" як відображення предмета думки, почуття й переживання людини, з одного боку, і якісних її характеристик, з іншого, є домінувальними семантико-граматичними категоріями в будь-який сфері спілкування. У поезії кінця XX – початку XXI ст. атрибут – найбільш поширений, місткий естетично й змістовно, найбільш несподіваний компонент мовленнєвого ланцюжка.

Атрибутивна конструкція є найбільш навантаженим компонентом поетичного мовлення, оскільки образ народжується лише в словесному ланцюжку. Іменник має більш спеціальне значення, прикметник – більш загальне, оскільки перший конотує певний комплекс якостей, а другий вказує на наявність лише однієї якості [66, с. 42].

Прикметною рисою атрибутивних сполучень є тісний зв'язок між його складниками, які висловлюють єдине, хоча й розчленоване поняття або уявлення. Атрибутивні словосполучення відіграють важливу роль у процесі розумової діяльності людини: за допомогою означення, що фіксує певну характеристику об'єкта, здійснюється об'єднання окремих об'єктів в єдиний клас.

У досліджуваній поезії здебільшого вживаються власне атрибутивні словосполучення, структурні ознаки яких відповідають моделям простого словосполучення:

*У **духмяній долоні** степу,*

*десь у **заячім холодку**,*

Ще дитинство моє без тебе

просівається на току [11, с. 7].

У наведеному прикладі атрибутивне словосполучення побудоване за моделлю “прикметник + іменник” з використанням художнього прийому персоніфікації степу. Другий приклад побудовано за тією ж моделлю та відповідною функцією персоніфікації. Але концепція виразу будується також на трансформації усталеного виразу “собачий холод”.

Джерелами формування семантики словосполучення виступають його компоненти. Синтаксичною моделлю, що найчастіше вживається в сучасній українській поезії для вираження атрибутивних відношень, є модель “прикметник + іменник”. Наприклад, у творі Л. Костенко “Очима ти сказав мені: люблю” авторка нанизує такі конструкції:

Очима ти сказав мені: люблю.

Душа складала свій ***тяжкий екзамен.***

Мов ***тихий дзвін гірського кришталю***

несказане лишилось несказанним [55, с. 148].

Це свідчить про те, що прикметник, будучи однією з найдавніших щодо вживаності в атрибутивній функції частин мови, як і раніше займає провідне місце в системі засобів вираження атрибутивних відношень з використанням метафоричного значення відповідно до обох прикладів, а також власне атрибуції щодо іменника кришталь.

Водночас у будь-якому словосполученні з конкретним ім’ям лексичне значення іменника містить у собі сему, що вказує на можливість або необхідність ознаки, яка реалізується за допомогою залежного компонента прикметника. Прикметник як частина мови характеризується загальним категорійним значенням якості, властивості, ознаки. Наприклад:

Як дві пташини та в ***однім гнізді,***

Як дві гіллячки на одному пні,

Такі близькі ми і такі далекі,

Що, ***Боже милий,*** *нащо це мені?*

До схилу літ моїх, до скону,

На Ваше молячись ім'я,

Як віруючий до ікони

***Близька** й **далека** буду я* [82, с. **Ошибка! Источник ссылки не найден.**].

Епітети-означення побудовані на порівняльному зіставленні антонімів. Завдяки такому прийому той чи той образ набуває нових смислових відтінків, наповнюється в процесі словесної гри вагомим ідейно-тематичним і художньо-естетичним змістом.

Г. Чубач вдається до нанизування прикметників різних за значенням для реалізації прийому метонімії. Поєднання означуваного слова, найчастіше іменника, і означення (прикметника або дієприкметника) такі конструкції найчастіше трапляються в поезії Г. Чубач:

Я лютую: "Не смій співчувати!"

Ще добром не підкорено зло.

І нікому у світі не знати,

*Чого варте **зимове тепло***

***Лиха твоя душа**, явись, поглянь –*

Нема рятунку від журби і муки.

*З твоєї, бач, **солодкої принуки***

Я споминами розкриваю рань [82, с. 150].

Використання класичної атрибутивної конструкції "прикметник + іменник" у вірші виконує функцію оксиморону.

Позицію атрибута можуть займати як прикметники, так і іменники, як це простежується в такому уривку:

***Циферблат годинника** на розі*

хуртовини снігом замели...

Нам з тобою, видно, по дорозі,

бо ішли й нікуди не прийшли.

*Знов ті самі **вулиці незрячі***

*і **замету хвиля снігова*** [55, с. **Ошибка! Источник ссылки не найден.**].

Такі словосполучення активно використовує В. Шовкошитний:

Твій голос щоночі кличе

Крізь ***юрми чужих людей.***

Шукаю твоє обличчя –

Не бачу його ніде.

Крізь ***чорну фіранку неба,***

Крізь ***зоряний дощ небес***

Щоночі іду до тебе

В ***країну рясних чудес.***

Іду крізь простори й Простір,

Спішу крізь часи і Час,

Та як зберегти непросто

Все те, що з`єднало нас [86, с. 152].

Як уже зазначалось, А. С. Волобуєва розподіляє всі словосполучення на дві великі групи – іменні та дієслівні, при цьому атрибутивні словосполучення віднесені до іменних, а обставинні – до дієслівних. В основі загальної класифікації атрибутивних (іменних) словосполучень такого роду лежить категоризація за принципом, що обмежують і що описують атрибутивні словосполучення. У складі перших означення обмежує, звужує значення, що визначається, саме тому найбільш типовою сферою їх вживання стали авторські атрибуції з історичним та релігійним контекстом, наприклад:

Летаргія – суперниця смерті –

Мою душу хоронить живцем.

Я не зможу ніколи померти.

Та боюся казати про це;

І ми нічого не говорим,

І ***камінь голосно мовчить*** [82, с. 43].

До описових належать такі атрибутивні словосполучення, у яких означення не тільки не обмежує означуване, але й повідомляє про нього щось додаткове, наприклад:

В дні, прожиті печально і просто,

все було як ***незайманий сніг.***

Темнооким чудесним гостем

я чекала тебе з доріг.

Забарився, прийшов нескоро.

Марнувала я дні в жалю.

І в ***недобру*** *для серця* ***пору***

я сказала комусь: – Люблю [55, с. 55].

Різновидом описових словосполучень є образні позначення з образним, метафоричним вживанням слів, що входять у це словосполучення. Наприклад:

Крізь ***тьмяне марення серпанку,***

Крізь ***ранку голубу фіранку,***

Немов ***сади Семіраміди,***

Пливуть ***сади мого Світанку*** [11, с. 18].

Сполучення іменників з прикметниками, найбільш відомі в лінгвістичній літературі як ад'єктивні словосполучення, є однією з найбільш регулярних і продуктивних конструкцій в сучасній українській поезії. Багато вчених різних напрямів визнають унікальність поєднання іменників з прикметниками як одиницями, що мають особливий, проміжний статус, пов'язаний з формальністю розчленованого складу й одночасної синтетичності значень аналізованих поєднань, що виступають досить часто як готові комбінації.

І. Р. Вихованець звертає увагу на існування особливих структур знання, які отримали назву атрибутивно-субстантивних комплексів, що відрізняються за рядом ознак від комбінованих мовних одиниць [17, с. 108]. Ці словосполучення становлять собою проміжні одиниці, що знаходяться між повністю вільними і стійкими поєднаннями. Вони існують у свідомості носіїв мови у вигляді цілісної когнітивної структури, мають прихований сенс, як правило, не виведений із семантики складників, а заснований на фонових знаннях носія мови. Образну функцію атрибутивного епітета виконують якісно-

означальні прислівники з граматичною функцією придієслівного означення – обставиною способу дії наприклад:

Старезні пні, кошлаті поторочі,

Літопис тиші пишуть у траві.

Дубовий Нестор дивиться крізь пальці

На білі вальси радісних беріз.

І сонний гриб в смарагдовій куфайці

Дощу напився і за день підріс». [55, с. 139].

Використання субстантивно-атрибутивних словосполучень в сучасній українській поезії привертає увагу тим, що вони становлять собою випадок, коли замість однієї субстанції виступає інша. Такі словосполучення різноманітні й передають тонкі смислові відтінки. Поширення іменника – головного компонента словосполучення – іменниками в родовому відмінку і в непрямих відмінках є живим, продуктивним способом поєднання слів для вираження субстанстивно-атрибутивних словосполучень. Такі словосполучення характеризують належність до чогось або володіння чимось:

Напитись ***голосу твого,***

Того закоханого струму,

Тієї радості і суму,

Чаклунства дивного *того.*

Завмерти, слухати, не дихать,

Зненацька думку перервать.

Тієї паузи безвихідь

Красивим жартом *рятувать* [55, с. **Ошибка! Источник ссылки не найден.**].

Існують інші форми синтагматичного зв’язку слів, які носять семантично ще більш складний характер і психологічну структуру яких можна зрозуміти не відразу, на що вказує А. Вежбицька. Розглянемо цю особливість на двох прикладах із творчості Л. Костенко:

Триматись вільно й незалежно,

Перемовчати: хто кого.

І так беззахисно й безмежно

*Чекати **голосу твого*** [55, с. **Ошибка! Источник ссылки не найден.**].

І знову мовчу наостанку,

дивлюсь, як проходиш мимо...

*Так **діти малих полустанків***

*проводять поїзд очим*а [55, с. 1].

У першому прикладі атрибутивне словосполучення *голос твій* не виражає два поняття: твій і голос; це словосполучення передає найпростіші відносини між одним об'єктом (голосом) і тим, кому він належить (твій). Водночас у другому прикладі конструкція *діти малих полустанків* є більш складною, що виражає не два ізольованих об'єкти (діти і полустанки) і не один конкретний об'єкт, а є позначенням третього, незгаданого в цій конструкції об'єкта (сум ліричної героїні). Варто врахувати, що атрибутивне значення іменника, ужитого в родовому відмінку, суперечить звичайному для української мови порядку слів, у якому прикметник, що виражає властивість предмета, передує іменнику.

В. М. Русанівський виділяє сім значень родового відмінка, серед яких є такі, як значення суб'єкта (*спів солов'я*), носія ознаки (*краса душі*) і ознаки (*країна чудес*), причому останній визначається як родовий означальний, що часто спирається на внутрішній контекст. Перші два типи вживаються у творчості Л. Костенко в значенні ознаки:

*Опадає **вишневий цвіт** під вагою*

***стулених краплин**...*

Передати б тобі привіт,

та, мабуть, непотрібний він [55, с. 23].

Словосполучення *вишневий цвіт*, яке використовує Л. Костенко, можна замінити на атрибутивне словосполучення *цвіт вишні*.

Стосовно використання комбінованих словосполучень, які утворені на основі зв’язків, що виходять від різних стрижневих слів, і є структурно нерозкладними, варто зазначити, що в атрибутивних сполученнях у сучасній українській поезії вони виявляються так:

***Каравело гріха**, що нізвідки*

Увірвалася – стриму нема,

***Смітника фіолетова квітко**,*

Що була мені за діамант…[11, с. **Ошибка! Источник ссылки не найден.**].

Як бачимо, складне атрибутивне словосполучення *смітника фіолетова квітка* стає наслідком поширення простого словосполучення: *фіолетова квітка зі смітника*. Отже, можна зробити висновок, що до складних словосполучень, які використовує автор, належать ті, що утворюються на основі різних способів лексичного зв’язку, що виходить з одного і того ж головного слова. Словосполучення *каравела гріха* також можна вважати складним, оскільки слова в ньому пов’язані узгодженням, що виходить від одного і того ж головного слова *каравела*.

Отже, можна зробити висновок, що у структурі атрибутивних словосполучень у сучасній українській поезії наявне різнорідне поєднання лексичних одиниць, яке можна визначити за допомогою головного слова (найчастіше іменника) та слова, що його означає (прикметника, дієприкметника, займенника). Варто зазначити, що, крім номінативної інформації, атрибутивні словосполучення виконують також емотивну функцію в сучасному українському поетичному тексті.

2.2. Атрибутивні словосполучення за семантикою означуваного слова в українській поезії кінця XX – початку XXI ст.

Атрибутивні словосполучення, часто використовувані в сучасній українській поезії, служать не тільки для вираження думки, а й для передавання

ставлення письменника до висловлюваного – це його почуття, оцінки, бажання й емоції. Ці невід'ємні чинники виникають, оскільки змальовуються предмети, які відображають наші потреби та інтереси, відтворюють наш зв'язок зі світом, прихильність автора до нього.

Сучасна українська поезія – це продукт вибору поетами "ділянки дійсності та відображення індивідуального процесу його пізнання" [51, с. 45]. Вибір письменником об'єкта пізнання не носить випадкового характеру, а підпорядковується певним викликам часу. Ними є основні конфлікти епохи – соціальні, ідеологічні, політичні, економічні, психологічні, моральні, емоційні та ін. Поетичний твір спрямований на те, щоб емоційно впливати на читача і на спосіб вирішення конфлікту. У його тексті складаються особливі відношення: "дійсність – образ – текст". Вони відображають глибину художнього тексту, оскільки є поєднанням об'єктивної реальності та фантазії, поєднанням правди й вимислу. Автори використовують саме атрибутивні словосполучення як засіб передавання ідейного задуму.

Атрибутивні словосполучення (особливо вільні) відіграють важливу роль у створенні образів та інтерпретації тексту. Будучи особливим стилістичним прийомом, вони необхідні автору для оригінального та яскравого вираження його світобачення й сприйняття навколишнього світу. Звідси можна зробити висновок: подібні словосполучення можуть служити ознакою авторського стилю. За допомогою таких словосполучень автор найбільш яскраво й повно виражає своє ставлення до персонажів і описуваних подій. Атрибутивні словосполучення – один із засобів виразності, а значить, вони є частиною лінгвопоетичного і мовностилістичного аналізу поезії.

Атрибутивна конструкція – найбільш навантажений компонент художнього мовлення, оскільки образ народжується лише в словесному ланцюжку. Іменник має більш конкретне значення, прикметник – більш загальне, оскільки перший конотує певний комплекс якостей, а другий вказує на наявність лише однієї якості [31, с. 32].

Кожен із поетів використовує власне атрибутивні словосполучення, структурні ознаки яких відповідають мовним моделям простого словосполучення: *Жовтий* ***паризький жираф****, мариться в дальніх світах* [11, с. 20]*; Яка самотня в* ***мерехтінні зір****, яка бліда в* ***суцвітті наших душ*** [82, с. 9]*; Біда забрала в мене щастя, Радіти* ***теплому дощу*** [55, с. 46]*;* ***Блакитні вії хата підійма*** [86, с. 24]. Значна частота вживання простих атрибутивних структур визначається як одна з постійних ознак художньої манери письменників, схильних до економії мовних засобів. Авторська манера у вживанні простих атрибутивних словосполучень, яку ми спостерігаємо у поетів, − використання прийому нанизування простих словосполучень з атрибутом.

Атрибутивні словосполучення можуть мати різну структурно-семантичну будову: “Атрибут + Субстантив” або “Субстантив + Атрибут”. Залежно від розташування атрибутивні словосполучення поділяються на препозитивні та постпозитивні. Найбільш поширеною є модель, коли означення стоїть перед означуваним словом. Але трапляється інверсія, при якій на перше місце виходить більш вагоме слово. Формула подібного словосполучення буде відповідати схемі “Субстантив + Атрибут”. Постпозиційні атрибутивні словосполучення також вживаються у мові розгляданої поезії. Постпозиційне використання прикметника вносить певні зміни в характер зв’язку між компонентами цього словосполучення: ступінь спаяності компонентів помітно зменшується:

*Нехай це − **витвір самоти**,*
нехай це − вигадка й омана!
Моєму серцю снишся ти,
як морю сняться урагани [55, с. 37].

У цьому вірші використано атрибутивне словосполучення, у якому означуваним словом є “витвір”, оскільки поета приваблює саме символічне його значення, а потім вже його характеристика, причому абсолютно несподівана й нетипова для цього слова і поняття (такі атрибутивні

словосполучення називають невмотивованими). Що стосується цих невмотивованих словосполучень, то відзначимо, що тут ми абсолютно позбавлені можливості раціонально й логічно, у межах “закону знака” пояснити значення цих словосполучень. Словосполучення насичене внутрішньою формою і тільки в контексті художнього твору набуває сенсу, передає складні образи, виконує функцію впливу, звертає на себе увагу читача і виробляє стилістичний ефект непоєднуваних понять), що й демонструє це атрибутивне словосполучення.

“Море” асоціюється в нашій свідомості зі звичними символами: води, природи. Зміна порядку атрибутивного словосполучення змушує читача замислитися над цією невідповідністю. Крім того, створюється відчуття, що письменник особливим, унікальним способом народжує образ: думка-образ, а потім виникає бажання, спроба його уточнити, вклавши в це уточнення свої почуття, емоції, переживання, досвід, історію. І хоча існує думка, що в атрибутивному словосполученні ступінь спаяності слів зменшується, у поетичному тексті сучасної української поезії ця розстановка має, навпаки, першорядне значення. Розташування компонентів атрибутивного комплексу багато в чому визначається їх лексичним змістом, прикметники розміщуються щодо означуваного слова в певному порядку, зумовлюючи їх смислову та емоційну цінність.

У мові атрибутивні словосполучення створюються в конкретній ситуації, з певною метою, у певну епоху, отже, вони тематично зумовлені. Слід зазначити ще одну важливу особливість уживання автором атрибутивних словосполучень: їх ефектність і ефективність у розумінні та вивченні художнього тексту.

Оскільки кожна мова по-своєму виділяє і групує явища реальної дійсності, остільки позамовні моменти багато в чому виявляються тісно переплетеними з власне мовними, а тому ізольований розгляд останніх по суті неможливий. Специфічною рисою поетичної мовної картини світу є також

вербалізація ключових мисле образів, стереотипів-уявлень і стереотипів-образів у сучасній українській поезії.

Варто зазначити, що завдяки позамовним зв'язкам слова об'єднуються в групи, які можна назвати тематичними. Тематичною групою, як відзначають І. Р. Вихованець і К. Г. Городенська, є сукупність великої кількості слів, стійких словосполучень і фразеологізмів, одиниць різних частин мови, що належать до однієї сфері дійсності [19, с. 97]. Дослідження тематичних груп у складі сучасного українського поетичного лексикону дозволяє описувати і якісно, і кількісно поняттєві галузі, зафіксовані в мові.

Мікрополя і лексико-семантичні групи в складі тематичної групи будуються на парадигматичному зіставленні й протиставленні одиниць, що їх об'єднують і в основі яких лежить теорія опозицій, що дозволяє виділити загальні та диференційні семантичні ознаки в значеннях цих одиниць.

У процесі дослідження методом суцільної вибірки з поетичних творів Л. Костенко, С. Бондаренка, В. Шовкошитного, Г. Чубач були виявлені основні типи атрибутивних словосполучень за семантикою означуваного слова. Виділено такі тематичні групи:

І. Тематична група "Людина" містить підгрупи "Соціальна характеристика людини", "Фізична характеристика людини", "Психічна характеристика людини".

Підгрупа "Соціальна характеристика людини" представлена атрибутивними словосполученнями, що містять лексеми-назви людей:

Наші прем'єри *– ті, що в Кабміні,*
Й ті, що в театрі, – суто розтрати.
Звикли вже люди сидіти на міні –
Вірять…у лінь Герострата [11, с. 59].

В моєму серці ***лютість Богуна***
І ***літость прадіда Антона Шила.***
Моя родина шлях шовками шила,

Була одвіку вільною вона,

Як весь козацький люд – міцна й стожила [86, с. 88].

У підгрупі “Фізична характеристика людини” у ролі означуваного слова в складі атрибутивних словосполучень виступають найменування частин тіла людини:

*Бо у тебе **очі хисткі**,*

і непевний у тебе сміх...

На землі лежать пелюстки,

то дощі позбивали їх [55, с. 49].

Як бачимо, у наведеному вище прикладі атрибутивне словосполучення *очі хисткі* має значення чийогось дуже дбайливого, турботливого ставлення до ліричної героїні.

II. Тематична група “Тварини” містить узуальні та оказіональні атрибутивні словосполучення. Опис світу тварин ілюструє великі знання про них:

Може б, не спіймали,

якби тікала не тією дорогою,

на якій кожне яблучко,

паданицю кожну підбирала

*для **старої корови*** [55, с. 77].

III. Тематична група “Дії” містить оказіональні атрибутивні словосполучення, що виражають не тільки дію, але й об’єкт і суб’єкт вчинення дії:

Долі судилося бути саме такою.

*Саме звідси дивлюсь я на не мною **придуманий світ**.*

Я люблю цю ріку. І люблю горби за рікою.

І маслини в посадках, де фінкою б’ють у живіт [86, с. 61].

IV. Тематична група “Природа” представлена атрибутивними словосполученнями, які описують явища природи:

Все навколо зеленіє,

Річка ллється і шумить.

Тихо, тихо вітер віє

І з травою гомонить.

Як тут всидіти у хаті,

Коли все живе, цвіте,

Скрізь дзвенять ***пташки крилаті,***

Сяє ***сонце золоте!*** [11, с. 78].

Найбільш уживаними атрибутивними словосполученнями цієї групи є ті, що позначають явища природи, пов'язані з випаданням опадів, наприклад: *як грім серед* ***ясного неба****; наче* ***прибитий сніжками****.*

V. Тематична група "Предмети побуту" містить атрибутивні словосполучення, представлені назвами технічних пристроїв:

І нема, і нема... І не має!

В цім падінні якоїсь межі.

Мудра осінь *навіки єднає*

Ніші ***душі самотньо-чужі*** [82, с. 157].

Як бачимо з наведеного прикладу порівняння з назвами предметів уособлюються. Можливість за допомогою метафоричного атрибутивного словосполучення звернутися до неживих предметів як до живих, описати їх словами із семантикою, характерною для людського світу, визначає лінгвокультурний складник поетичної мови кінця XX – початку XXI ст. Так, у наведеному прикладі поїзд наділяється характеристиками, притаманними людині, він має риси характеру: сум, одинокість.

VI. Тематична група "Речовини" найбільш представлена в поезії Л. Костенко. Вона репрезентована поняттями, що характеризують стан або вид речовини:

Ніч повісила жовтий ліхтар над полями.

Зорі, ніби сніжинки, косо падають вниз.

Осявають лице, шарудять у нас під ногами

і пропалюють в полі ***сніговицею витканий плис*** [55, с. 132].

Яке ***гірке,*** *яке* ***гірке вино!***

А треба пити. То хороший звичай.

Його створили теж до нас, давно... [55, с. 87].

VII. Тематична група "Рослинний світ" містить атрибутивні словосполучення з використанням образів дерев та трав:

Зустрічаю піснями врочисто

Косовицю врожайного літа.

Я не жінка з великого міста,

Я журавка з ***подільського жита*** [82, с.79].

Хаос листу *з* ***хаóсом трави***

За стопою ступа на узгірок.

Мурашиння ховається в

Битий шашелем теплий одвірок [82, с. 160].

Отже, атрибутивні словосполучення, що використовуються в поетичних творах Л. Костенко, С. Бондаренка, В. Шовкошитного, Г.Чубач представлені 7 тематичними групами. Більшість атрибутивних словосполучень належать до тематичних групах "Людина", "Тварини", "Дії, оскільки автори намагаються акцентувати увагу читачів на вияві діяльності людини або тварини. Водночас такі атрибутивні словосполучення викликають у реципієнта найбільш частотні образи.

2.3. Функції атрибутивних словосполучень в українській поезії кінця XX – початку XXI ст.

Письменник – творець мови, і, як будь-який художник, він шукає нові шляхи, намагається знайти свої індивідуальні, тільки йому притаманні способи створення образності, виразності.

Поєднання прикметника та іменника є найбільш типовим випадком атрибутивної зв'язку. У ньому найбільш повно розкриваються відношення між ознакою і означуваним словом. Прикметник в атрибутивному словосполученні виконує різноманітні функції: інформативну, емоційну, смислову, психологічну, соціальну.

Атрибутивні словосполучення, що використовуються сучасними українськими поетами, трактуються як різні за складом синтаксичні конструкції, які включають прикметники, мають відносну смислову закінченість, співвіднесеність з одним художнім образом і актуалізують у свідомості читача певну мікроціль автора. Поетичний потенціал прикметників у складі атрибутивної регулятивної структури розкривається за рахунок одиниць, що його оточують. Позиція і кількість прикметників стосовно іменника можуть впливати на їх естетичну значущість при створенні художнього образу.

У творах сучасних українських поетів трапляються різні за складом атрибутивні словосполучення з прикметником, зокрема, атрибутивні словосполучення двокомпонентного типу, у яких прикметник має власне номінативне значення і характеризує ознаку різних реалій художнього світу без порушення семантичної сполучуваності слів:

А буває – спинюсь на місці,
простягаю руки без слів,
ніби жду ***чудесної вісті***
з ***невідомих*** *нікому* ***країв****...*[55, с. 102].

Виглядали дружину з імли,
а діждались ***чужої навали.***
Ми не винні, що зайди прийшли
і на березі табором стали [86, с. 72].

У наведених прикладах лексичне значення іменника виступає як провідне в атрибутивних словосполученнях, а прикметника – як елемент доповнення та уточнення ознаки відповідного номінантів художньої реалії. Прикметники використовуються у власне номінативних узуальних значеннях, передаючи зовнішню і внутрішню характеристику описуваних реалій без порушення лексичної сполучуваності компонентів атрибутивного словосполучення. Нанизування в межах контексту цих означень передає настрій ліричного героя. Як бачимо, функція прикметників полягає в здатності фіксувати об'єктивні якості й властивості явищ, активно беручи участь у створенні їх художньо-образної конкретизації.

Отже, у складі атрибутивних словосполучень прикметники, маючи власне номінативні значення, включаючись у широкий контекст, можуть тією чи тією мірою впливати на емоційну сферу читача. Послідовний опис і характеристика об'єктів в межах поетичного тексту можуть виступати одним із способів естетичної актуалізації різних якостей і властивостей описуваних предметів або явищ.

У складі атрибутивних словосполучень двокомпонентного типу, що мають ознаки порушення семантичної сполучуваності слів, прикметник виступає в ролі інтенсифікатора, орієнтуючи читацький пошук:

В пустелі ***сизих вечорів****,*

в ***полях безмежних*** *проти неба*

о, скільки слів і скільки снів

мені наснилося про тебе! [55, с. 13]

Стосовно іменника прикметник в цьому випадку є невмотивованим семантично і привносить конотативне забарвлення. Для поезії Л. Костенко особливо характерна наявність оксюморону поєднань. Це дозволяє автору створювати оригінальний і неоднозначний образ. Як приклад розглянемо такий контекст:

Безоглядно іду стрічати.

Безоглядно вертаюсь назад.

*І **увібрана ґрунтом гроза***

проростає барвінком хрещатим [55, с. 31].

На формування емоційної тональності тексту впливає вживання яскравої художньої метафори *увібрана ґрунтом гроза*, яка розкриває образ ліричної героїні. Ґрунт у контексті вірша асоціюється з важким, дисгармонійним і сильним початком, усе ж атрибутивне словосполучення – з ніжністю, чуйністю та вразливістю. Це словосполучення щодо означуваного іменника є семантично невмотивованим, але естетично виразним: виступаючи авторським епітетом, воно емоційно забарвлює текст.

Другий тип представляють атрибутивні словосполучення багатокомпонентного типу, що мають складну конструкцію, у якій іменник і прикметник перебувають у залежності від іншого слова або слів, розкриваючи або конкретизуючи його (їх). Крім цього, до таких атрибутивних словосполучень віднесені поєднання ряду прикметників (два і більше) стосовно одного означуваного слова:

*Розкажу тобі **думку таємну,***

***Дивний здогад** мене обпік:*

*Я залишуся в **серці твоєму***

На сьогодні, на завтра, навік.

І минатиме час, нанизавши

Сотні вражень, імен і країн, –

На сьогодні, на завтра, назавжди! [55, с. 19].

Можливо, я колись прощу,

Але забути це не вдасться.

Біда забрала в мене щастя

*Радіти **теплому дощу*** [82, с. 62]

Як бачимо з наведеного прикладу, усередині складних об’єднань прикметників (два і більше щодо одного означуваного слова) можуть виявлятися різні смислові відношення. Особливість атрибутивних

словосполучень з додатковими елементами прикметників виявляється в їх здатності до створення яскравої образності. Вони народжують особливу художність: навіть нормативно непоєднувані слова всередині конструкції взаємно доповнюють одне одного, конкретизуючи і породжуючи один емоційно насичений образ.

Трапляються багатокомпонентні атрибутивні словосполучення змішаного типу з декількома іменниками і прикметниками:

Недумано, негадано

забігла в глухомань,

де ***сосни пахнуть ладаном***

в кадильницях світань[55, с. 98].

Структури такого типу характеризуються відносною семантичною та поетичною повнотою і завершеністю. У цих словесних структурах неможливо виділити окреме бінарне поєднання (атрибут + субстантив) без деформації його актуального сенсу: тільки сукупність усіх елементів конструкції дозволяє інтерпретувати образ, формуючи його цілісність. Призначення таких атрибутивних словосполучень в сучасній українській поезії зводиться до створення складних, багатоаспектних образів. У складі атрибутивних словосполучень слова утворюють складний асоціативно-смисловой комплекс, який служить єдиній меті: характеризувати душевний стан ліричного героя.

Загалом слід зазначити, що вживання в складі складних атрибутивних словосполучень додаткових компонентів є необхідною ланкою для інтерпретації пропонованої автором інформації – жодна з лексем не може бути вилучена без спотворення естетичного сенсу. Подібні конструкції, створюючи уточнювальний чи доповнювальний образ, реалізують у сучасних українських поетичних текстах важливі суб’єктивно-авторські характеристики, цілком відображаючи загострене сприйняття, внутрішній неспокій і постійний творчий пошук поета. Отже, можна зробити висновок, що атрибутивні словосполучення спрямовані на активізацію читацького сприйняття і посилення естетичного ефекту тексту.

Прикметники в сучасній українській поезії по-різному естетично актуалізуються в складі атрибутивних словосполучень завдяки їх позиційному варіюванню та асоціативно-смисловим зв’язкам усіх елементів, об’єднаних відношеннями доповнення, посилення, контрасту. В атрибутивних словосполученнях двокомпонентного типу прикметник може виражати власне номінативне значення без порушення лексичної сполучуваності слів або, маючи ознаки порушення семантичної сполучуваності, виступати в ролі інтенсифікатора й регулятивної домінанти. В атрибутивних словосполученнях багатокомпонентного типу складної структури іменник і прикметник залежать від іншого слова (або слів). Прикметники, позбавлені смислової та естетичної автономності, будучи частиною асоціативно-смислового комплексу, можуть породжувати макрообраз.

Спираючись на наведену структурну класифікацію атрибутивно-регулятивних конструкцій, можна сказати, що семантична невмотивованість, кількість і позиція прикметників у складі атрибутивних словосполучень виступають в сучасній українській поезії важливим способом репрезентації як внутрішнього світу автора, так і художньо-образної конкретизації реалій дійсності, що його оточує.

ВИСНОВКИ

Атрибутивні словосполучення є невід'ємним складником мови поезії кінця ХХ – початку ХХІ століття. Прикметною рисою атрибутивних сполучень є тісний зв'язок між його складниками, які висловлюють єдине, хоча й розчленоване поняття або уявлення. Атрибутивні словосполучення відіграють важливу роль у процесі розумової діяльності людини: за допомогою означення, що фіксує певну характеристику об'єкта, здійснюється об'єднання окремих об'єктів в єдиний клас, а також відбувається поділ безлічі однорідних об'єктів на підмножини.

У досліджуваній поезії здебільшого вживаються власне атрибутивні словосполучення, структурні ознаки яких відповідають мовним моделям простого та ускладненого словосполучення.

Найбільшу кількість поети використали атрибутивних конструкцій, у яких поєднано прикметник та іменник.

Атрибутивні словосполучення в сучасній українській поезії характеризуються різнорідним поєднанням лексичних одиниць, яке можна визначити за допомогою головного слова (найчастіше іменника) та слова, що його означає (прикметника). Крім номінативної інформації, атрибутивні словосполучення виконують також й емотивну функцію в сучасному українському поетичному тексті.

Прикметники в сучасній українській поезії по-різному естетично актуалізуються в складі атрибутивних словосполучень завдяки їх позиційному варіюванню та асоціативно-смисловим зв'язкам усіх елементів, об'єднаних відношеннями доповнення, посилення, контрасту. В атрибутивних словосполученнях двокомпонентного типу прикметник може виражати власне номінативне значення без порушення лексичної сполучуваності слів або, маючи

ознаки порушення семантичної сполучуваності, виступати в ролі інтенсифікатора й регулятивної домінанти. В атрибутивних словосполученнях багатокомпонентного типу складної структури іменник і прикметник залежать від іншого слова або слів. Прикметники, позбавлені смислової та естетичної автономності, будучи частиною асоціативно-смислового комплексу, можуть породжувати макрообраз.

Семантична невмотивованість, кількість і позиція прикметників у складі атрибутивних словосполученнях виступають в сучасній українській поезії важливим способом репрезентації як внутрішнього світу автора, так і художньо-образної конкретизації реалій навколишньої дійсності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аристотель. Поетика. Київ : Мистецтво, 1967. 134 с.

2. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. Москва : Советская Энциклопедия. 1969. 607 с.

3. Бабич Н. Магія слова для всього живого : *Мовно-народознав. наук. студії*. Чернівці : Букрек. 2012. 383 с.

4. Балли Ш. Упражнения по французской стилистике. Traité de stylistique française. 3-е изд. Москва : URSS. 2009. 264 с.

5. Барабаш О. В. Лексичний склад мови як відображення картини світу народу. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна* : зб. наук. праць / відп. ред. Я. І. Гарасим. Львів : Львівський нац. ун-т ім. Івана Франка, 2006. Вип. 38. С. 116–121.

6. Берест Т. М. Семантика художнього слова в поезії 60-80-х років ХХ ст. (на матеріалі творів молодих українських авторів) : автореф. дис. … канд. філол. наук : 10.02.01. Харків, 2000. 20 с.

7. Берест Т. М. Традиційні епітети в словнику молодої української поезії. *Вісник Харківського державного університету*. Харків, 1999. № 426. С. 233–237.

8. Беценко Т. П. Іменники з кількома залежними прикметниками у віршованій мові поетів-шістдесятників. *Актуальні проблеми граматики* : зб. наук. праць. Київ; Кіровоград : КПУ, 1996. Вип. 1. С. 100–103.

9. Беценко Т. П. Особливості лінійно-динамічної структури атрибутивних словосполучень як ознака індивідуального поетичного стилю. *Лінгвістичні дослідження. Науковий вісник Харківського державного педагогічного університету.* Харків, 1997. Вип. 3. С. 125–132.

10. Беценко Т. П. Структура і поетичні функції атрибутивних словосполучень у поезіях шістдесятників : автореф. дис. … канд. філол. наук : 10.02.01. Харків, 1999. 20 с.

11. Бондаренко С. Г. Струмок : вірші / худож. В. Казаневський. Київ : Веселка, 1989. 151 с.

12. Валгина Н. С. Синтаксис современного русского языка : учебник для вузов по специальности «Журналистика». Москва : Высшая школа, 1991. 432 с.

13. Вежбицкая А. Понимание культуры через посредство ключевых слов / пер. с англ. А. Д. Шмелева. Москва : Языки славянской культуры, 2001. 288 с.

14. Виноградов В. В. Очерки по истории русского литературного языка XVII – XIX веков. 6-е изд. Москва : Рус. яз., 2015. 527 с.

15. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : підручник. Київ : Либідь, 1993. 368 с.

16. Вихованець І. Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті. Київ : Наукова думка, 1988. 256 с.

17. Вихованець І. Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови. Київ : Наук. думка, 1992. 224 с.

18. Вихованець І. Р. Прийменникова система української мови. Київ : Наук. думка, 1980. 286 с.

19. Вихованець І. Р, Городенська К. Г. Теоретична морфологія української мови / за ред. І. Р. Вихованця. Київ : Унів. вид-во “Пульсари”, 2004. 400 с.

20. Вокальчук Г. М. “Я – беззразковості поет” (словотворчість Михайля Семенка) : монографія. Рівне : Перспектива, 2006. 201с.

21. Вокальчук Г. М. Авторський неологізм в українській поезії XX століття (лексикографічний аспект) : монографія. Рівне : Перспектива, 2004. 524 с.

22. Вокальчук Г. М. Словотворчість українських поетів XX століття : монографія / відп. ред. С. Я. Єрмоленко. Острог : НаУОА, 2008. 536 с.

23. Волобуєва А. С. Кваліфікативна функція гендерно маркованих атрибутивних словосполучень у тексті британського анекдоту. *Вісник*

Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Харків : ХНУ, 2006. № 725. С. 134–136.

24. Волошина А. В. Безеквівалентна і фонова лексика у східнослов'янських мовах : дис. … канд. пед. наук : 10.02.17. Кіровоград : Кіровоградський держ. педагогічний ун-т ім. Володимира Винниченка, 2001. 195 с.

25. Гаврилюк Н. В. Емпірійні індивідуально-авторські прикметники у творчості неокласиків. *Актуальні проблеми сучасної філології. Мовознавчі студії* : зб. наук. праць Рівненського держ. гуманітарного ун-ту. Рівне : РДГУ, 2003. Вип. 11. С. 69–72.

26. Гаврилюк Н. В. Загальна характеристика словотворчої практики неокласиків з погляду статистики. *Київські неокласики: словотворчість* ; відп. ред. Г. М. Вокальчук. Острог : НаУОА, 2009. С. 37–43.

27. Гаврилюк Н. В. Індивідуально-авторські кольороназви в поезії неокласиків. *Актуальні проблеми сучасної філології. Мовознавчі студії* : зб. наук. праць Рівненського держ. гуманітарного ун-ту. Рівне ; Острог : НаУОА, 2013. Вип. 21 (3). С. 79–83.

28. Гаврилюк Н. В. Лексикографічна інтерпретація авторських лексичних новотворів неокласиків. *Київські неокласики: словотворчість* ; відп. ред. Г. М. Вокальчук. Острог : НаУОА, 2009. С. 43–60.

29. Гаврилюк Н. В. Оказіональні прикметники-композити в поетичному словнику неокласиків (словотвірний аспект). *Актуальні проблеми сучасної філології. Мовознавчі студії* : зб. наук. праць Рівненського держ. гуманітарного ун-ту. Рівне : РДГУ, 2002. Вип. 10. С. 74–78.

30. Гаврилюк Н. В. Раціональні індивідуально-авторські прикметники в творчому доробку неокласиків. *Актуальні проблеми сучасної філології. Мовознавчі студії* : зб. наук. gраць Рівненського держ. гуманітарного ун-ту. Рівне : РДГУ, 2004. Вип. 12. С. 54–57.

31. Ганич Д. І., Олійник І. С. Словник лінгвістичних термінів. Київ : Вища школа, 1985. 360 с.

32. Глуховцева К. Д., Сікорська З. С., Терновська Т. П., Шевцова В. О. Художнє слово Бориса Грінченка : словник іменників та їх атрибутів. *Слово і пісня Бориса Грінченка (Вісник Інституту грінченкознавства)*. Зошит третій. Луганськ : Луганський держ. педагогічний ін-т ім. Т. Г. Шевченка, 1996. С. 32–40.

33. Горошкіна О. М., Сікорська З. С. Атрибутивні конструкції в поезіях В. Симоненка. *Поетичне слово Василя Симоненка : словникові матеріали*. Красний Луч, 1995. С. 4–17.

34. Григорьев В. П. Поэтика слова. Москва : Наука, 1979. 344 с.

35. Грицик Н. І. Поезія бузкова і казкова (про стилістичний колорит прикметників у метафоротворчості Л. Костенко). *Етнос. Культура. Нація* : зб. наук. праць за матеріалами ІІ Міжнародної наук.-практ. конф., 27–28 жовтня 2000 р. Дрогобич, 2001. Вип. 2. С. 226–229.

36. Грищенко А. П. Прикметник у структурі словосполучення і речення. *Українська мова і література в школі*. 1986. № 7. С. 15–17.

37. Губарева Г. А. Семантика та стилістичні функції кольоративів у поетичній мові Ліни Костенко : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Харків : Харківський нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна, 2002. 18 с.

38. Денисенко З. М. Семантичне узгодження між компонентами словосполучення в українській мові : автореф. дис. … канд. філол. наук : 10.02.01 Київ, 2005. 23 с.

39. Деркач Т. В. Метафора в літературознавчому тексті 90-х років ХХ ст.: семантика, структура, функції : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Сімферополь : Таврійський нац. ун-т ім. В. І. Вернадського, 2007. 20 с.

40. Дидик-Меуш Г. Вільний атрибутив чи термінологічно зв’язаний елемент словосполучення в українському тексті XVI – XVIII ст.. *Науковий вісник Ужгородського університету. Філологія. Соціальні комунікації*. Ужгород, 2011. Вип. 24. С. 114–117.

41. Дорошенко С. І. Загальне мовознавство : навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 288 с.

42. Дудик П. С. Словосполучення в українській літературній мові. Київ,1998. 132 с.

43. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови : підручник. Київ : ВЦ "Академія", 2010. 384 с.

44. Дюкар К. В. Оказіоналізми в поетичних ідіостилях В. Голобородька, Т. Мельничука, С. Сапеляка (структурно-семантичний і функційний аспекти): дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Харків : Харківський нац. педагогічний ун-т ім. Г. С. Сковороди, 2015. 148 с.

45. Єрмоленко С. Я. Нариси з української словесності: (стилістика та культура мови). Київ : Довіра, 1999. 431 с.

46. Єрмоленко С. Я. Синтаксис віршової мови : навч. посіб. Київ : Наукова думка, 1969. 421 с.

47. Загнітко А. П. Теоретична граматика сучасної української мови. Морфологія. Синтаксис : навч. посіб. Донецьк : ТОВ "ВКФ БАО", 2011. 992 с.

48. Золотова Г. А. Грамматика как наука о человеке. *Русский язык в научном освещении*. 2001. № 1. С. 107–113.

49. Зуева Р. С. Словосочетание с приименным инфинитивом в современном русском языке : автореф. дисс. … канд. филол. наук : 10.02.01. Алма-Ата, 1965. 21 с.

50. Караулов Ю. Н. Лингвистическое конструирование и тезаурус литературного языка. Москва : Наука, 2015. 363 с.

51. Клименко Н. Ф., Карпіловська Є. А., Кислюк Л. П. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі : монографія. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2008. 434 с.

52. Кононенко І. В. Прикметник у слов'янських мовах. Київ : ВПЦ "Київський університет", 2009. 495 с.

53. Кононенко І. В. Семантико-синтаксичний потенціал препозитивних та постпозитивних атрибутів. *Мовознавство*. 2007. № 3. С. 39–48.

54. Костенко Л. В. Неповторність : вірші, поеми. Київ : Молодь,1980. 224 с.

55. Костенко Л. Триста поезій. Київ : А-ба-ба-га-ла-ма-га, 2016. 432 с.

56. Кравець Л. В. Аксіологічні компоненти семантики метафор української поезії ХХ ст. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.* Серія 10. Проблеми граматики і лексикології української мови : зб. наук. праць / відп. ред. М. Я. Плющ. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. Вип. 12. С. 15–20.

57. Кравець Л. В. Інтелектуалізація української поетичної метафори. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету ім. Володимира Винниченка. Філологічні науки (мовознавство).* Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. Вип. 117. С. 26–29.

58. Кравець Л. В. Семантико-граматична структура метафори (на матеріалі поетичних творів М. Зерова) : автореф. дис. … канд. філол. Наук : 10.02.01. Київ, 1997. 18 с.

59. Красавіна В. В. Структурно-семантичні, стилістичні та текстові функції епітета в історичному романі (на матеріалі творів другої половини XIX – першої половини ХХ ст.) : автореф. дис… канд. філол. наук : 10.02.01. Київ, 2005. 20 с.

60. Кулик Б. М. Курс сучасної української літературної мови. вид. 2-е, перероб. і доп. Київ : Рад. шк., 1965. Ч. 2 : Синтаксис. 284 с.

61. Кульбабська О. Л. Атрибутивні конструкції як засіб вторинної предикації в поліпропозитивному простому реченні. *Шевченкознавчі студії*. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Shs_2008_10_33. (Дата звернення: 28.05.2019)

62. Матвєєва Т. П. Метафора як об’єкт дослідження лінгвостилістики (на матеріалі художнього мовлення М. М. Коцюбинського). *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*. Одеса : Наука, 2003. № 15. С. 181–186.

63. Моренець В. В. Атрибутивні словосполучення в українській мові : дис. … канд. філол. наук : 10.02.01. Київ, 1963. 406 с.

64. Онопрієнко (Балко) М. М. Семантико-синтаксичні відношення в системі цілісних словосполучень сучасної української мови. *Мовознавчі дослідження*. 2000. С. 30–36.

65. Островська Л. С. Атрибутивна конструкція в комунікативному аспекті. *Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки*. Запоріжжя : ЗНУ, 2010. № 1. С. 242–252.

66. Островська Л. С. Категорія атрибутивності в структурі простого українського речення : автореф. дис. … д-ра. філол. наук : 10.02.01. Донецьк, 2006. 42 с.

67. Попова Л. П. Семантична параметризація абстрактних іменників у лінгвістичних словниках : автореф. дис. … канд. філол. наук : 10.02.01. Київ : НАН України ; Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні, 2008. 16 с.

68. Потебня А. А. Из записок по русской грамматике. Т. I-II / АН СССР. Отделение литературы и языка. Москва, 2016. 534 с.

69. Радько О. Г. Авторські ад'єктивні композити в українській поезії ХХ століття. Науковий вісник ВНУ ім. Лесі Українки. Серія : Філологічні науки. Луцьк : Східноєвропейський нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. № 1 С. 111–114.

70. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. Полтава: Довкілля-К, 2008. 712 с.

71. *Синтаксис* словосполучення і простого речення. Київ, 1975. 406 с.

72. Скобликова Е. С. Очерки по теории словосочетания и предложения. Куйбышев : Издательство Саратовского университета, 1990. 140 с.

73. Слинько І. І., Гуйванюк Н. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови: проблемні питання : навч. посібник. Київ : Вища школа, 1994. 670 с.

74. Слобода Н. В. Метафора як стилістична фігура поетики. *Дослідження з лексикології і граматики української мови* : зб. наук. праць / за ред. проф. Д. Х. Баранника. Дніпропетровськ : Пороги, 2008. Вип. 7. С. 131–138.

75. Слобода Н. В. Синтаксичні особливості метафори у пейзажній ліриці Ліни Костенко. *Наукові праці Кам'янець-Подільського державного університету. Філологічні науки*. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2007. Вип. 15. Том 1. С. 231–235.

76. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / за заг. ред. І. К. Білодіда. Київ : Наук. думка, 1972. 516 с.

77. Теньер Л. П. Основы структурного синтаксиса. URL: http://www.classes.ru/grammar. (дата звернення: 15.09.2019)

78. Тер-Минасова С. Г. Словосочетание в научно-лингвистическом и дидактическом аспектах. Москва : Издательство ЛКИ, 2007. 152 с.

79. Тулина Т. А. Функциональная типология словосочетаний. Киев-Одесса, 1976. 176 с.

80. Удовиченко Г. М. Словосполучення в сучасній українській літературній мові : навч.-метод. посіб. Київ : Наукова думка, 1968. 227 с.

81. Фортунатов Ф. Ф. О преподавании грамматики русского языка в средней школе. Избр анные труды : в 2 т. Москва : Учпедгиз, 1957. Т. 471 с. ; Т. 2. 471 с.

82. Чубач Г. Небесна долина / передм. І. Дзюби. Київ : Укр. письменник. 1993. 367 с.

83. Чубач Г. Українчики ідуть! : вірші. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2015. 120 с.

84. Шевчук О. А. Типи семантико-синтаксичних відношень в субстантивних атрибутивних словосполученнях. *Нова філологія*. Запоріжжя : ЗНУ, 2008. Вип. 30. С. 289–292.

85. Шимків Н. Особливості функціонування прикметникових епітетів у поетичній мові представників “празької школи”. *Мовознавчий вісник :* зб. наук. праць / ред. Г. І. Мартинова. Черкаси : Брама-Україна, 2010. Вип. 11. С. 173–177.

86. Шовкошитний В. Ф. Жорстоке свято : вірші. Київ : Молодь, 1991. 109 с.

87. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : підручник. Київ : ВЦ “Академія”, 2004. 408 с.

88. Bolshakov I. A., Gelbukh A. F. Classification of Collocations in a Lexical Database by Meaning of the Combined Words. URL: http://nlp.cic.ipn. mx/Publications/ 2000/NTI-XL-eng-published-in-Selected-Works.htm.

89. Dr. Delshad Saber. The Structure of English Attributive Collocations and Their Pedagogical Implications. URL: http://idochp2.irandoc.ac.ir/Fulltext Manager/fulltext15/se/39/ 39765.pdf.

90. Masatoshi Shoji. Collocation Differences between Adjectives in English and English Adjective Loan Words in Japanese. URL: https://www.linguistics-journal.com/wpcontent/uploads/2014/01/TLJ_masatoshi_924326_dissertation_ 2218.pdf.

91. Баянкина Е. Г. Атрыбутыўна словазлучэнне як складнік тэкстуъ. Лён : Народная асвета, 1990. 227 с.

92. Dzwierzyńska E., Chudyk D. On Polish collocations with the attributive “święty” in English and German translation. URL: https://www.researchgate.net/ publication/299185579 On Polish collocations with the attributive %27swiety%27

Декларація

академічної доброчесності

здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ

Я, *Калініна Анастасія Андріївна*, студентка 2 курсу заочної форми навчання філологічного факультету, спеціальності 035 “Філологія”, спеціалізації 035.01 “Українська мова та література”, освітньої програми “Українська мова та література”, адреса електронної пошти kalininastasia22@gmail.com, підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота магістра на тему “*Структура і поетичні функції атрибутивних словосполучень в українській поезії кінця XX – початку XXI ст.”* відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України “Про освіту”, зі змістом яких ознайомлена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;
- згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата_____ Підпис_____ А. А. Калініна

Дата_____ Підпис_____ Л. П. Бойко